Փուճջ ՇԱԲԱԹ *օրերը կը հրատարակուի. — Տարեկան բաժանորդագինն է երկու ոսկի եւ կես արժեք Մեհիս կամիսիի վճարելի, թէ մայրամադամիս եւ թէ արուարձանաց եւ թէ գաւառաց համար. — Վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի. — Հասը 40 փարայ է, եւ կը գտնուի վաճառատեղիս Պահչէ-Գարու ջրաքաշ եւ գրավաճառ Նշան աղայի խանութը. — Յանուցմանց տողը 3 դրշ է մէկ անգամի համար: Մեծի ածան կ'ընդայ աւելի անգամներու համար:*

ՀԱՍՑԷ

Ս.ո. Տճօրէն - Տէր Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Գալղզ-Բազար. Նաֆիյէ խան վերի յարկ, թիւ 16

درعلیه ده بالق پازارنده نافعه خانده اوست قاده
١٦ نومرولی اوطه ده ، پونچ ، غزته سی صاحب امتیازی
حمپارسوم آلاجیان

ADRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du Journal Armenien
POUNTCH
16 Nafié-Han, Balouk-Pazar 16
Constantinople

ՓՈՒՆՋ

ԹԻՒ 2857 — ՇԱԲԱԹ — 1863—1866—1903 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՋԻ

100000 ՖՐԱՆՔ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ՄԸ

Ռումանիոյ քաղաքացիը Պաբքըճի Հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախագահ Պ. Դանիէլ Յովակիմեան՝ իմանալով որ Պաարիսպարքարանը վերջին օրերս փոյթ կը տանի՝ ինչպէս Պուլղարիոյ, նոյնպէս Ռումանիոյ Հայոց համար միայն առաջնորդութեան աթոռ հաստատել, եւ տեղական կառավարութեան ալ վաւերացընելուն — չէզոքարարական մը ղրկեր է Ռումանիոյ գլխաւոր քաղաքաց Հայոց հոգաբարձութենէն, դանդաղեր է Պաարիսպարքարանի այդ հոգածութեան դէմ, յորդորելը է չընդունիլ միայն առաջնորդութեան աթոռոյ հաստատութիւնը, և յիշատակեր է թէ Պաարիսպարքարանը ունի հինաւուրց անօրինութիւն մը, որ է Ռումանիոյ Հայոց համար միայն առաջնորդութիւն չհաստատել, այլ երբեմն երբեմն եկեղեցական մը ղրկել առաջնորդական Յովակիմեան Պ. Դանիէլը վրայ: Գրուած է թէ՝ այդ անձն է որ պրծեր 20 տարիներէ ի վեր Պաբքըճի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նախագահական աթոռը բռնակալած է, արձակ համարձակ կը վարուի, 100 հազար ֆրանքի չափ դրպանած է, վերջերս եկեղեցւոյ մէջ ծանր անկարգութեանց պատճառ եղաւ, և այդ չէզոքարարական Լանահնար կ'ըլլայ՝ միայն առաջնորդութիւն հաստատել չտալու համար, որպէս զի ինքը տակաւին բազում տարիներ անխափան ու հաստատուն միայ նախագահական աթոռին վրայ, եւ ըստ հաճոյս գործէ ի շահ եւ ի շնութիւն անձին:

Այսպիսի անձ մ'է չէզոքարարական մը ղրկերը Ռումանիոյ Հայոց համար: Եւ անշուշտ՝ այս անձին հոգաբարձութեան ժամանակն է որ Պաբքըճի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հրեայ տղաքներ երբեմն դպրութիւն ընդուն:

Կարծեմք՝ Պաարիսպարքարանի ալ տեղեկութիւն տրուած է այս Պ. Դանիէլի անձնական տարապայման չահամտութեան եւ վերջին չէզոքարարականին վրայ: Ինձ չեմք կարծեր որ Պաարիսպարքարանը մտիկ չափ կարեւորութիւն տայ այս անձին հանած ձայներուն: Սակայն կ'ըսէ մը, որ չէ՞ որ կարեւորութեան արժանի է. ա՛յն է՝ Ռումանիոյ Հայոց առաջնորդական ընտրութեան գործը ա՛յնպիսի եկեղեցականի մը յանձնել, որ մեզպզիրի անցեալ մը չունենայ, բաւական անձնուէր ու անշահամոլ ըլլայ, և Պ. Դանիէլի նման անձինք, որ իրենց չափ արարքն ու կործանարար վարմունքն արդարացընելու նենդամտութեամբ վաստակ ու բացառութիւններ կ'օրինեն, չվրիան համարձակիլ ըսել անոր թէ՝ նախ քու աչագդ մէջի գերաններն հանէ՝ Բարի ու ազնիւ խիղճեր կրնան վկայել թէ՝ Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան, որ Ռումանիա կը ղրկուի, անշեղ ու անմեղադրելի ընթացք ունեցած է իր նախորդ պաշտօններուն մէջ:

Բանամեայ նախագահ և 100 հազար ֆրանք գրպանող Պ. Դանիէլի յիշատակած հինաւուրց անօրինութիւնը առանց պատճառի ևղած չէ: Ռումանիոյ Հայոց մէջ դանուած պաշտօնական ու անպաշտօն պատուաւոր ու անշահախնդիր մը յանձնել, որ մեզպզիրի անցեալ մը չունենայ, բաւական անձնուէր ու անշահամոլ ըլլայ, և Պ. Դանիէլի նման անձինք, որ իրենց չափ արարքն ու կործանարար վարմունքն արդարացընելու նենդամտութեամբ վաստակ ու բացառութիւններ կ'օրինեն, չվրիան համարձակիլ ըսել անոր թէ՝ նախ քու աչագդ մէջի գերաններն հանէ՝ Բարի ու ազնիւ խիղճեր կրնան վկայել թէ՝ Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան, որ Ռումանիա կը ղրկուի, անշեղ ու անմեղադրելի ընթացք ունեցած է իր նախորդ պաշտօններուն մէջ:

Կարծեմք՝ Պաարիսպարքարանի ալ տեղեկութիւն տրուած է այս Պ. Դանիէլի անձնական տարապայման չահամտութեան եւ վերջին չէզոքարարականին վրայ: Ինձ չեմք կարծեր որ Պաարիսպարքարանը մտիկ չափ կարեւորութեան տայ այս անձին հանած ձայներուն: Սակայն կ'ըսէ մը, որ չէ՞ որ կարեւորութեան արժանի է. ա՛յն է՝ Ռումանիոյ Հայոց առաջնորդական ընտրութեան գործը ա՛յնպիսի եկեղեցականի մը յանձնել, որ մեզպզիրի անցեալ մը չունենայ, բաւական անձնուէր ու անշահամոլ ըլլայ, և Պ. Դանիէլի նման անձինք, որ իրենց չափ արարքն ու կործանարար վարմունքն արդարացընելու նենդամտութեամբ վաստակ ու բացառութիւններ կ'օրինեն, չվրիան համարձակիլ ըսել անոր թէ՝ նախ քու աչագդ մէջի գերաններն հանէ՝ Բարի ու ազնիւ խիղճեր կրնան վկայել թէ՝ Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան, որ Ռումանիա կը ղրկուի, անշեղ ու անմեղադրելի ընթացք ունեցած է իր նախորդ պաշտօններուն մէջ:

Բանամեայ նախագահ և 100 հազար ֆրանք գրպանող Պ. Դանիէլի յիշատակած հինաւուրց անօրինութիւնը առանց պատճառի ևղած չէ: Ռումանիոյ Հայոց մէջ դանուած պաշտօնական ու անպաշտօն պատուաւոր ու անշահախնդիր մը յանձնել, որ մեզպզիրի անցեալ մը չունենայ, բաւական անձնուէր ու անշահամոլ ըլլայ, և Պ. Դանիէլի նման անձինք, որ իրենց չափ արարքն ու կործանարար վարմունքն արդարացընելու նենդամտութեամբ վաստակ ու բացառութիւններ կ'օրինեն, չվրիան համարձակիլ ըսել անոր թէ՝ նախ քու աչագդ մէջի գերաններն հանէ՝ Բարի ու ազնիւ խիղճեր կրնան վկայել թէ՝ Տ. Վահան վարդապետ Յակոբեան, որ Ռումանիա կը ղրկուի, անշեղ ու անմեղադրելի ընթացք ունեցած է իր նախորդ պաշտօններուն մէջ:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՋԻ

ԵԱԼԹԱ (Ռուսիա). 28 Նոյ. 1903: — Պ. Նիկողոս Իգմիրեանց՝ որ բանկ օրձոնիձէ բարձած անօթի է, փափաքած է իր հաշուով Պ. Ձեմարանը ընդունել տալ մի երախայ, և արդէն երախան ալ ընտրած է: Ունի մէկ սան եւս տարիչ դպրոցի մը մէջ, որմնք պիտի լինէն բաբի և անվինչ յիշատակներ:

=Պ. Իգմիրեանցի քենեկալ Պ. Կաբաչեան Աատիան՝ քանի մը ազատներու առջեւ ըսեր է. — «Կը փափաքիմ բարիք մ'ընել Ագգիս, և անուն անմահ մնայ, և այդ նպատակի համար 25000 բուպլիի ոսկոյը պարծանուի»: Աղանները կը վճռեն թէ՝ քանի որ կ'ուզէ բարիք մ'ընել 25000 բուպլիով, այդ ոսկոյը թո՛ղ տրուի տեղւոյս Կարմիր Խաչի ընկերութեան, եւ այն տեղ մահճակալ մը գնուի իր անունով: Այսպէս ալ կը ծանուցանեն ուր որ անկ է, որպէս զի միշտ մի հայ հիւանդի համար բաց լինի: Մինչ այդ նպատակին բաւ չէ՞ր 10000 ը. մնացած 15000 ին 10000ի ոսկոյը կ. Պոլսոյ Հիւանդանոցի խեղճերուն. այն տեղն հարիւրաւոր կարօտեալց օգնած պիտի լինէր. իսկ 5000ը՝ Հայ ուսուցիչներուս մնաւակին: Շատ անձերու սրտերու մէջ անկինկ պիտի մնար իր բարիքը. = Հայ անմեղ հարս մը՝ Նոյեմբերյա անունով՝ զոհ գնաց դահիճ խորթ կեսրոջ լրբութեանը և երկանը աստրնութեան: Ամենքը ցաւեցան.

ԹՈՓՍ. 4 Դեկ. 1903: — Ջանազան լուրեր: = Տեղւոյս ազգային պանդոկներէն մին, որ կ'արժէր 1000 օսմ. ոսկի, այրեցաւ: Ցոյժ ցաւալի է ազգային կալուածոց ապահովագրուած չըլլալը: = Նախորդ ամսոյ 24 ին, մայրաքաղաքէդ հոս հասաւ՝ Սեբաստիոյ Փըրանճեան Նորընտիր հիւպատոսն: Հիւբընկալեցաւ Յիսուսեանց կողմէ, որոնք ներկայացումով մ'ալ պատուեցին զանի: Ներկայացումը դրագիտական ու նուագարանական նշանակութիւն մ'ունէր: Ֆրանսերէն լեզուով կատարուեցաւ ու բարեացական ոգիով վիճակը բարւոքելու համար. այո՛, մնայուն առաջնորդութեան աթոռ պէտք է, բայց արժանաւոր ա թոռականի մը ընտրութիւնն ու հաստատութիւնն անհրաժեշտ է. ապա թէ ոչ՝ այդ վիճակն աւելի կը ծանրանայ, և տարաժամ զըզջմունքներն ու ողբերն արդիւնք չեն ունենար. Արդէն չա՛տ ուշ մնացած ենք:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՓՈՒՆՋԻ

ԵԱԼԹԱ. (Ռուսիա). 28 Նոյ. 1903: — Պ. Նիկողոս Իգմիրեանց՝ որ բանկ օրձոնիձէ բարձած անօթի է, փափաքած է իր հաշուով Պ. Ձեմարանը ընդունել տալ մի երախայ, և արդէն երախան ալ ընտրած է: Ունի մէկ սան եւս տարիչ դպրոցի մը մէջ, որմնք պիտի լինէն բաբի և անվինչ յիշատակներ:

=Պ. Իգմիրեանցի քենեկալ Պ. Կաբաչեան Աատիան՝ քանի մը ազատներու առջեւ ըսեր է. — «Կը փափաքիմ բարիք մ'ընել Ագգիս, և անուն անմահ մնայ, և այդ նպատակի համար 25000 բուպլիի ոսկոյը պարծանուի»: Աղանները կը վճռեն թէ՝ քանի որ կ'ուզէ բարիք մ'ընել 25000 բուպլիով, այդ ոսկոյը թո՛ղ տրուի տեղւոյս Կարմիր Խաչի ընկերութեան, եւ այն տեղ մահճակալ մը գնուի իր անունով: Այսպէս ալ կը ծանուցանեն ուր որ անկ է, որպէս զի միշտ մի հայ հիւանդի համար բաց լինի: Մինչ այդ նպատակին բաւ չէ՞ր 10000 ը. մնացած 15000 ին 10000ի ոսկոյը կ. Պոլսոյ Հիւանդանոցի խեղճերուն. այն տեղն հարիւրաւոր կարօտեալց օգնած պիտի լինէր. իսկ 5000ը՝ Հայ ուսուցիչներուս մնաւակին: Շատ անձերու սրտերու մէջ անկինկ պիտի մնար իր բարիքը. = Հայ անմեղ հարս մը՝ Նոյեմբերյա անունով՝ զոհ գնաց դահիճ խորթ կեսրոջ լրբութեանը և երկանը աստրնութեան: Ամենքը ցաւեցան.

ԹՈՓՍ. 4 Դեկ. 1903: — Ջանազան լուրեր: = Տեղւոյս ազգային պանդոկներէն մին, որ կ'արժէր 1000 օսմ. ոսկի, այրեցաւ: Ցոյժ ցաւալի է ազգային կալուածոց ապահովագրուած չըլլալը: = Նախորդ ամսոյ 24 ին, մայրաքաղաքէդ հոս հասաւ՝ Սեբաստիոյ Փըրանճեան Նորընտիր հիւպատոսն: Հիւբընկալեցաւ Յիսուսեանց կողմէ, որոնք ներկայացումով մ'ալ պատուեցին զանի: Ներկայացումը դրագիտական ու նուագարանական նշանակութիւն մ'ունէր: Ֆրանսերէն լեզուով կատարուեցաւ

և չա՛տ կանոնաւորութեամբ վերջացաւ: Աղնիւ հիւպատոսը բանախօսութեամբ մը պատուեց Միութեանութիւնը, և խոստացաւ՝ անձնուիրաբար օժանդակել անոնց:

= Քաղաքիս ազգային կրօնական ու քաղաքական ժողովոյ պաշտօնավարութեան պայմանաժամը լրացած է: Նոր ընտրութեան համար Սեբաստիայէ Գեր. Տ. Պետրոս Սրբազան հրաւիրուեցաւ: Ընտրութեան յաջողութեան գործերու գանգաղութեան պատճառ պիտի ըլլայ Սրբազանը, յառաջիկայ գարնան դալ կը խոստանայ, ուստի քանի որ ինք պիտի չգանայ, Թոզատացին նոր ընտրութեան հրամանի ու հրահանգի կրթպատ. միահամուռ, որ՝ երթ չյապաղի՝ չափազանց օգտակար պիտի ըլլայ:

ՊՈՒՐԻՇ. 1 Դեկ. 1903: — Տեղւոյս Հայոց եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան հաշիւները նախագահն, Պ. Դանիէլ Խուաքիմեան (Բալակիմեան) նախորդ ամսոյ մէջ յատուկ չրջաբերականներ ղրկած է Ռումանիոյ ներքի Հայաբնակ քաղաքներու՝ Պօյաձեանի, Եաչի, Ռօմանի և Ֆօքչանի Պատ. Հոգաբարձութենց, (գտայ ուրիշներու ալ), որպէս զի իրենք եւս վարման դրել ի Պաարիսպարքարան որ և է առաջնորդ չընդունելու համար: Ա՛նա թէ 4 տարի առաջ ո՛րչափ սիրալիրան այն անձինքն, որոնք Իւթիւճեան Սրբազանի հեռացման պէտքին Ռումանիոյ կառավարութեան անհրաժեշտութեան կը վերագրէին: Որպէս նախանշանները ցոյց կուտան այժմէն, Ռումանահայոց առաջնորդական խնդիրն հետզհետէ որչափ հետաքրքրական՝ նոյնչափ և սուր կերպարանք պիտի կրնայ առնուլ, եթէ մեր այդ եղբայրներն չըշահագեցողութեամբ չառնան քայլերնին: Մենք տակաւին չգիտեմք, սակայն Պաարիսպարքարանն անշուշտ գարդ ընդունած կը լինի Դանիէլեան մերժողութիւնը, և պիտէ թէ Ռումանահայոց հոգաբարձութիւններէն ո՛յք են Պ. Դանիէլի դատապարտելի ընթացքին հեռուղներն: Լրագրաց ուշիմ ընթերցողներն կը յիշեն անշուշտ թէ՝ Իւաքիմեանն այն մարդն է, որ 15 տարիէն աւելի ժամանակ անընդհատ Նախորդ Հոգաբարձութեան պաշտօն կը վարէ Ռումանիոյ մայրաքաղաքի Հայոց եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան մէջ, 100000 ֆրանքի չափ ահագին գումար մը գրպանած լինելով հանդերձ՝ տակաւին բռնութեամբ կուզէ նախագահ մնալ, որոյ առթիւ տեղի ունեցան Պաբքըճի եկեղեցւոյ մէջ այն անպատուաբեր խառնակութիւնքն, զորս լրագիրներն ժամանակին հրատարակեցին, եւ դեռ այդ պաշտօնին վրայ է. թէև ամենք կը գրեն թէ իր համար որոշեալ պայմանաժամն մինչև մէկ ամիս մնացած է լրանալու: Պ. Դանիէլի առ Հոգաբարձութիւնս ուղղած լրջաբերականի խնամեան հետեւեալն է, օրպէս կը տեղեկանանք: «Լսելով և. կարգալով թերթերը՝ վերահաս կը լինիմք թէ՝ Պաարիսպարքարանը դիտած է Ռումանիոյ կառավարութեան՝ Հայ ժողովրդեան համար միայն առաջնորդական Աթոռոյ մը հաստատման համար, և այս առթիւ փափաքուած արատնութիւնն ձեռք բերած է, առանց մեր Հայ գաղութի և անոր ներկայացուցիչ Հոգաբարձութենց դիտութեան, որ՝ ըստ իմ խառնարհ կարծեաց՝ խնդրոյն մէջ կիւռ եւ կարեւորութիւն ունի: Արդ՝ մենք մեր կողմանէ մերժողական դրութեամբ մը յայտնեցինք Պաարիսպարքարանի Խառն ժողովոյ յարգելի անդամոց թէ՝ մենք ցարդ առանց առաջնորդի կառավարած ենք մեր եկեղեցիները, և անոնց կալուածները մատակարարած. ուրեմն անտեղի և անկարեւոր կը նկատենք վարչական դիւանիդ Ռումանիոյ վիճակին համար Առաջնորդ մ'ընտրելու ամուլ չանքերը, քանի որ մեզ համար անոր պէտքն զգալի չէ, և մեր չուզելէն վերջ ձեռք բերուած արատնութիւնն բնաւ նշանակութիւն չունի. Ուրեմն այս ամենը դիտալով հանդերձ կը սիրեմք յուսալ թէ՝ այլ եւս մեզմով հետաքրքրուելէ և Ռումանահայոց վիճակին համար միայն առաջնորդ մը ղրկելու հարցին պիտի հրաժարիք: Հանդուցեալ Յակոբ Պաարիսպարք նպաստի պաշտօնավարութեան օրով եղած է այդպիսի կարգադրութիւն մը, սակայն 55-60 տարի առաջ ժողովրդային հանդամանքներն տարբեր էին,

և այսօր ամէն ինչ փոխուած է։ Կառավարական օրէնքներն իսկ, չեն կրնար այդչափ ժամանակամիջոցի մէջ ծնիլ առանց բարեփոխութեան։ Աւանդաբար դարձեալ լսած ենք թէ՝ երջանկայիշատակ Պաթրիարքի ըրած կարգադրութիւնը կարգ մը բանաւոր պատճառներէ բղխած է, յորոց մին ատ նշանակած է՝ Ցիշեալ կարգադրութիւնը եղած է՝ պայմանաւ որ Ռումանահայոց հոգեշինէրն ըստ եկեղեցւոյ օրինաց և կանոնաց պահուին ու վարուին նահանջելի բարեկարգութեան մէջ, քահանայք լինին արժանաւոր ըստ իւրեանց արքեպան կոչման, վարժարաններն (որ այն ժամանակ բոլոր Հայաբնակ քաղաքաց մէջ կային, յորս Հայ դաստիարակութեամբ կը մեծնային մանուկներն, այսօրուան Ռումանահայոց պատկերն) մշտաւեր բաց եւ բարեկարգ վիճակի մէջ պահուին եւ չեզած տեղերն ալ պարապուր լինին բանալու, եւն. եւն. մինչդեռ հիմա եկեղեցիներն, կարելի է ըսել առանց բացառութեան՝ իւրեանց նախկին նախանձելի բարեշարդութենէն խափառ խղճալի եղեալ են. և ամէնք չատ ու ամէնք քիչ չեղեալ են Հայրապետատոհմը կարդ ու սարքէն, քահանայք՝ վայ ... չատ քիչ բացառութեամբ, և Հայ վարժարաններն ալ հետզհետէ դադրած են. այսօր Ռումանահայոց 14 կեդրոններու մէջ 3 վարժարաններ միայն կան, յորս Պուքրէշին ալ դադռեալու վրայ կը գտնուի, որպէս կը լսենք. կը մնայ անդին միայն Գոնստանցային (Քէօստէնճէ) որ մխիթարական բարեկարգութեան մէջ կը շարունակի, սակայն մեկ ծաղիկով գարուն չկրնար գալ։ Պարտն Դ. Խուաքիմէսքուն չատ կը սիրայի իւր չրջաբերականաին, և փափաքելի է որ քար գայթակղութեան չդառնայ, այլ մշկնդնէ այլոց՝ իրենց տոհմային պարտաւորութիւններն, մանաւանդ քահանայից. այս խակ է Հոգեբարձութեան մը նախագահի կամ Առաջնորդի նուիրական պաշտօնն և պարտքը։ Իրաց այս ամենացաւալի վիճակին մէջ ամենէն աւելի ուշագրաւ կէտն այն է թէ՝ Ռումանիոյ Հայ քահանայքն (տե՛ս նշան բացառութեամբ), հակառակ իւրեանց սուրբ կոչման և սրտին, ամենայն ախորժանօք ու անձնանուիրութեամբ դերագոյն ճիգերնին ցարդ դրած են և կը դնեն՝ Իուաքիմէսքուի նման մարդոց տրամադրութեան ներքեւ վիժել տալու համար առաջնորդական ամենակենսական խնդիրը։ Անոնց այս ընթացքն հազարապատիկ աւելի դատապարտելի է քան թէ աչխարհականաց, որք դասէ չդիտութեամբ կը գործեն՝ անտեղեակ լինելով հպատակ հասարակութեանց ներքին օրէնքներուն և բարեկարգութեանց։ Զարմանալի՛ հակապատկերը. լանջխաչ կրելու տենչով միշտ կը տառապին ամէնքն ալ, և քալ գիտեն յաղթելու միջոցներն։ Վաղ կամ ուշագան սոյն քահանայից ալ դիմակները վար պիտի առնուին անչուշտ։ Առանց մեծագոյն մնան սանձարձակ կը վարուին եկեղեցիներուն մէջ՝ ժողովրդեան յուսահատ և կսկծալի անտարբերու-

թենէն չարաչար օգուտ քաղելով։ Փափաքելի է որ մեր Հոգեւոր իշխանութիւն, չըլսհայեցող և կոծովի չանքերով յաղթողանէ Ռումանահայոց ազգային հարցը, և օր մը չտա ղանոնք բաղդատկից ընէ Պաղկարահայոց, որք չատ աւելի միսիթարական կոչմեր ունին բարեյաջող։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԼՈՒԻՐԵՐ

Ինչպէս բոլոր կրօնական պետերն, նոյնպէս մեր Ս. Պատրիարքը՝ երկուչաբթի, դարձակատար Արիս Էֆէնտիի հետ կայսերական պալատը գնաց՝ Պայրամի (տօն) առթիւ չնորհաւորական ուղերձ մատուցց, և ապա այցելեց բարձրաստիճան պալատականաց ու նախարարաց։

— Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը Լուսիան Միքայէլ Էֆէնտիի նախագահութեամբ մանուկ մը կազմեց՝ նպատակ ունենալով կարգադրութեան համար, որ Մեծ Պահոց Միչնին յաչորդ կիրակին պիտի կատարուի ի Բերա Լազարեան հայոց թատրոնի մէջ։

— Վիէննայի մէջ հաստատուած օրիորդ Ազատնի Գերիհաէճեան, որ Ջասրիայի մը հետ ամուսնացած է, փափաքելի է որ իւր և ամուսնոյն մահուանէն ետքը Ազգին ձեռք անցած 1000 ոսկին, և այս փափաքին դարձադրութեան համար այժմէն կատարուած են օրինական գործողութիւնները։

— Գեր. Տ. Մաղաքիա եպիսկոպոս Տէրտեան՝ որ, ինչպէս յայտնի է, Պաղտատի Հայոց պատրիարքական փոխանորդ ընտրուած է, մտերիմ Երուսաղէմ կ'ուղեւորի պաշտօնավայրը։ Պաղտատէ 40 ոսկի ղրկուեր է ճանապարհի ծախուց համար։

— Ծանուցած ենք արդէն թէ՝ Ամերիկայէ ծանօթ վաճառական Յարութիւն Էֆէնտի Թաւչանճեան 100 ոսկի յատկացուցեր է՝ ընտիր գործող դրօղ եկեղեցականաց ուղարկելու համար։ Այդ կը լսենք թէ՝ մինչեւ յարդ 35 հոգի՝ 36 գործող ղրկած են քննիչ յանձնաժողովին։

— Տիկին մը՝ 3 ոսկի, և ուրիշ տիկին մը՝ կարի մեքենայ մը նուիրեր են Թադիւղի ոբբանոցին, երկուքն ալ ծածկելով իրենց անուններուը։

— Ռուսիոյ ներքին գործոց նախարար Պ. Բլէհվէ՝ Հոկտ. 27 թուակիր դրով մը ծանուցեր է Էջմիածնի Ս. Հայրապետին թէ՝ միևչեւ չեւ ցհատատութիւն Հայ եկեղեցւոյ վարչութեան համար ծրագրեալ օրինաց, պէտք է որ ինքը Ս. Հայրապետն ու Սինոդը նոր առաջնորդ կամ վանահայր չընտրէ, վարդապետ, քահանայ ու սարկաւագ չձեռնադրէ, ձեռնադրութեան արտօնութիւն չտայ, և ուսուցիչ կամ ուրիշ պաշտօնեայ չանուանէ առանց արտօնութեան կառավարութեան, այլ անոնց անուններուը Կոլկասի կուսակալին հաղորդէ, և եթէ ընդունելի ըլլայ՝ ձեռնադրէ կամ անուանէ։

— Աղթամարայ կաթողիկոսական փոխանորդութեան պաշտօնը Դրիդորեան Տ. Պետրոս վարդապետի յանձնուեր է։

— Բաղէշի Դռնից վանքին վանահայր Սրապիոն վարդապետ վախճաներ է, որ Աղէքսանդրապոլցի էր եւ Երուսաղէմայ միաբան։

— Երուսաղէմայ պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Տ. Գէորգ եպիսկոպոս Երէցեան՝ հրաժարական ղրկեր է Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր։

— Ատրպատականի առաջնորդութենէ արձակուեր է Մուրատեան Տ. Եղիշէ վարդապետ, եւ առժամանակեայ փոխանորդ ընտրուեր է Մաղաքեան Տ. Մեսրոպ վարդապետ։

— Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը Պատրիարքարանի Ծանուցեր է թէ Տարէնտէի, Մանճըլըղի և Աչտարի կաթողիկոսական փոխանորդ նշանակուած է Աբրահամ եպիսկոպոս Մամիկոնեան, որ մայրաքաղաքս կը դանուի բաղում ժամանակէ ի վեր առանց ո՛ր և է պաշտօնի։

— Կովկասու կուսակալի օգնականը դրեր է Էջմիածնի սինոդին թէ՝ Զարին հրամանաւ վակուած է Շուշիի Հայոց թեմական դպրոցը։

— Իզմիրի մաքսատան սրկզակալ Սահակ Էֆէնտի ձչմարտասիրաբար՝ իւր անչարժ կալուածները (1300 ոսկիի արժզութեամբ) Ազգին նուիրեր է, պայմանաւ որ ինքն ու ամուսնի սիրկինը մինչեւ ցմահ ապրանան անոնց վարձքը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Օգոստ. Սուլթանն հրամայեր է բացառութիւն չընել՝ թեմական տուրք չառնուի ներկայ Պաղպարիս փախչող և ապա վերադառնալով կայսերական դիմումեան ապատատնող պարտապանց համար, եւ անոնց ալ տալ 1000 լիրա՝ ելմտից պաշտօնատունէն, և 1500 լիրա՝ քաղաքապետարանի յանձնաժողովոյ հանգանակութեան դումարէն։

— Ինչպէս խոսրնեն, նոյնպէս Սկլանիկի մէջ յանձնաժողով մը կազմուեր է՝ պարտքերնիդ վերադարձող անձանց խնդիրներն ընդունելու, և ուրիշ անօրինութիւններ ընելու համար։

— Սապահ լրագիրը՝ Հնդկաստանի մահմետական լրագիրներէ խմանալով կը ծանուցանէ թէ Հնդկաստանի ամէն կողմերը մեծ ծագումար դրամ հաւաքուած է Հիճազի երկաթուղւոյ համար։

— Կառավարութիւնը որոշած է՝ թէմերթիւ (չահու) տուրք չառնուլ չերամի հունտ հասցնողներէ և ղատ չերամաբուծութեամբ պարապողներէ։ Տասանորդի տուրք չառնուլ չերամի հունտ ներածողներէ, միևչև որ երկրին մէջ պէտք եղած քանակութեամբ հասնի։ Ո՛ր եւ է տուրք չառնուիլ թուղթի տերեւներէ, իսկ թուղթի պարտէզներէ՝ 1000ին 4 համեմատութեամբ տուրք մը, և այդ պարտէզներու ուրիշ պաղատու ծառերէ՝ տասանորդի տուրք։

— Օգոստ. Սուլթանը ականակուռ ժամացոյց և ոսկի չղթայ մը նուիրեց՝ մայրաքաղաքիս Պարսիկ դեսպան Միրզա Ալի Խանի։

— Հրամայուած է՝ օսմանեան ահմանագլխոց վրայ հող կամ կալուած վաճառել տեղական կառավարութենէն ծանօթ ու օսմանեան հպատակ անձանց միայն։

— Պետրոպոլսի օսմանեան դեսպանատան յարակից բնակարանին մէջ հրդեհ պատահելով բնակչաց բացակայութեան ատեն, 150 հազար րուպլիի կարասիք հրոյ ճարակ եղեր են։ Դեսպանատան կից յարկաբաժինն ալ այրեր է, ուր երկրորդ քարտուղար Բաղըպ պէյ կը բնակէր։ Դեսպան Հիւանդի փոշտյի չանքով ազատուեր են Բաղըպ պէյի բոլոր կարասիքն։ Տեղւոյն բոլոր երեւելիք ու դեսպանի օսմանեան դեսպանատունը գացեր՝ այցելեր են դեսպան Հիւանդի փոշտյի ու քարտուղար Բաղըպ պէյի։

— Մայրաքաղաքիս ռումանացի դեսպան Պ. Լահովարի՝ որ բացակայ էր, վերադարձաւ։

— Իբրանեան կառավարչին ամուսին սիկինը սկսեր է հանդանակութիւն ընել՝ Բումելիի զօրաց ձմերային պէտոյից համար։ Արդէն 120 հազար ղրուշ ղրկուեր է։

— Կառավարութիւնը 1300 ոսկի իբր վարձ կը վճարէ վաստակաբան Սալէմ Էֆէնտիի, որ կառավարութեան կողմանէ վաստակաբաշնեց Աբեւելեան երկաթուղւոց ընկերութեան հետ վէճի ներքեւ եղող խնդրոց կարգադրութեան համար։

— Եգիպտոսի մէջ 136 հազար ոսկի հաւաքուեր է՝ Ղալինեբու յատուկ երկու արհեստանոց, որքանոց մէ և մատենադարան մը հաստատելու համար։

— Սէլանիկի գաղղիական, աւստրիական ու իտալական հիւպատոսաց ամուսին սիկինները և այլ նշանաւոր սիկիններ կատարկային կանանոցին մէջ ընթրիքի (իֆթար) հրաւիրուեր են։

— Իգատամ լրագիրը Աթէնքի լրագիրներէ խմանալով հրատարակած է թէ՝ Մինչերկրականի ռուսական նաւատորմը ցրուեր է, պիրէոնի առջեւ մարտանաւ մը մնացեր, և միւս մարտանաւերուց հրամանատարաց պատուիրուած է Սեվաստարոլ դառնալ։

= Իգատամ կը ծանուցանէ թէ՝ ընտրուած են թուքատի թուաճաղ գիւղի ընկերներէն Չաղթիէ-օղլու Սիւլէյման ու երեք ընկերներն, որոնք Պօզաղլեանցի Յարութիւնն ու Մարտիրոսը վիրաւորած և սպանոց վաճառքները կողոպտած էին։

— Ահմետ անուն թուրք ըմբիշ մը, 27 տարեկան, Անդլիոյ մէջ յաղթելով անդլիացի հռչակաւոր ըմբիշ Քէնըին, առացեր է 150 անդլիական ոսկիի մրցանակը։ Քէնըին հանդիսականաց ըսելը է թէ Ահմետ գերմարդկային մէկն է, ինքը աչխարհի ամէն կողմերը Ահմետի չափ հուժկու ըմբիշ տեսած չէ։

— Իզմիրի մէջ Նիքօլա Եօրգան անուն 30 տարեկան երիտասարդ մը ինքզինքն սպաններ է, ամուսնութենէն երեք չաբաթ ետքը, չբաւորութեան պատճառաւ։

— Օսմանեան դրամատունը այս տարի իւր բոլոր պաշտօնէից պարգեւ կուտայ՝ իրենց ամսաթոշակին քանակութեամբ։

— Դամասկոսի մէջ անցեալ չաբաթ օր մարդ մը ցրտէն սառեր մեռեր է։

— Երզրումի մէջ թղթատարութեան վրայ չարձակող աւազակաց մեծ մասը բռնուեր են։

— Կայսերական հրամանաւ՝ դարձեալ խոսիս կ'ապրիլսի արբեցութիւնը մեծամեծականաց համար։ Օսմիանութեան պաշտօնեայք կը ձերբակալեն դինոնիները։

— Հնդկաստանի Պոմպէյ քաղաքի մէջ վաճառական մը՝ իւր հարստութեան մեկ երրորդ մասը (350 հազար րուբի) հիճազի երկաթուղւոյ չինութեան ծախուց համար կատակեր է։

— Իզմայիլ երկրորդ ատիճան ստացեր՝ Մալիւմաթ ու Սերվէրթ լրագրաց խմբագիրներն Րիֆաթ պէյին։ Ամանակաւ Մէճլիսիչ՝ կայսերական անձնական գանձուն նահապետ Սադըզ Ցովհաննէս Էֆէնտին։ Առաջին ատիճանի Շէֆաղմի պատուանշան՝ Օսմանեան դրամատան խորհրդական Բանճիրի պէյի ատուծին սիկինոջ։ Իզմայիլ առաջին ատիճան՝ Սերվէրթ լրագրի խմբագիրը Մանաս Էֆէնտիի։ Պալայի ատիճան՝ Մալիւմաթ ու Սերվէրթ լրագրաց տպատնաւերը Թահիր պէյին։ Առաջին ատիճանի Մէճիսիչ՝ մանքային վերատեսչութեան Թարգմանութեանց տեսչին դերատնօրէն Թագ Հարոնեան Էֆէնտին։ Իմիմիյաղի ոսկի ուսուցմամբ չքաղաքացիները՝ հանրային չինութեանց նախարարութեան վճակագրական դիւանի տնօրէն Եաղճեան Ռուբէն Էֆէնտիի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս 13 Դեկտեմբեր 1903

Օսմ. միացեալ փոխոխակ պարտատոմս.	97— 6
Բումելիի երկաթուղի Փր. .	130—30
Թրամուէյ . . . . . Լ. Օ.	6—

Օսմանեան լիրան 100 դրուշ

Մէճիտիէ	108,
Ռուսի թղթադրամ . . .	8,63
Ռուսիոյ Բոլ	89,10
Դաղղիական լիրա	87,13
Դրամիս	51, 4

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Ձաբոնի և Ռուսիոյ խնդիրը դեռ վերջացած չէ, բայց Լոնտոնի Պեռլսպուրկի՝ Փարիզի տրուած վերջին լուրերն կը մակաբերեն թէ՝ իրաւախոհութեամբ պիտի վերջանայ, եւ պատերազմի սեղի չպիտի տրուի։ Ցայտնի կ'երեւի թէ՝ Ձաբոնի մէջ կայ կուսակցութիւն մը՝ որ Ռուսիոյ հետ չվնասելու ձգտումներ կ'ընէ, բայց կառավարութեան դլուխը գտնուողները խոհեմութեամբ կը վարուին, և Ռուսիոյ հետ չվնասելու հայեցութեամբ կը չարունակեն բանակցութիւնը։

= Բալղարիոյ հանրապետութիւնը տակաւին կը յամառի՝ իրմէ անջատեալ Բանամայի նահանգին վերատին տիրելու համար, և պատերազմական պատրաստութիւններ կ'ընէ։ Միւս կողմանէ կ'լսուի թէ՝ Միացեալ Նահանգաց մեծ հանրապետութիւնը, որ փութայ ընդունիլ վաւերացընել Բանամայի նորահաստատ հանրապետութիւնը, եւ իրեն հետեւեցան Եւրոպիոյ մեծ տէրութիւններն ալ,— կարմ ու պատրաստ է՝ ծովային ու ցամաքային զօրութեամբ դիմադրել Բալղարիոյ, եթէ յանդգնի նա յարձակիլ Բանամայի վրայ։

= Լուր կայ թէ Անդղիոյ կա-

ՃԳՎՍՓ

ԱՐՁԱԿԱԳՈՒՅՆ

— Ո՞ր մեկը ձեզ ավելի դուր եկավ։

— Ես ամենից շատ հավանեցի այն մարդուն, որ ինձ ասաց, թե ես գեղեցիկ եմ, ինչպես Վեներան։

— Իսկ ես ամենից շատ հավանեցի այն մարդուն, որ ինձ ասաց, թե ես խելոք եմ, ինչպես Նյուտոնը։

— Ես ամենից շատ հավանեցի այն մարդուն, որ ինձ ասաց, թե ես հարուստ եմ, ինչպես Ռոտշիլդը։

— Ես ամենից շատ հավանեցի այն մարդուն, որ ինձ ասաց, թե ես ուժեղ եմ, ինչպես Սամսոնը։

— Ես ամենից շատ հավանեցի այն մարդուն, որ ինձ ասաց, թե ես ազնիվ եմ, ինչպես Արշակ Չոպանյան

Ասոնք՝ քանիք գործելու անկարող ըլլալով հանդերձ՝ բարեգործասիրության փափաք ու հակամիտութիւն ալ չունէին։ Որբուկը՝ Բոլինը, իրենց զոլ առնուլը գիպուածով ու հարկադրութեամբ եզաւ. չկրցան անոք ու անօգնական թողուլ մանկիկը, ոակայն շատ անգամ կը գանգատէին՝ իրենց վրայ աւելորդ բեռ մը համարելով զայն։ Փոքրուդի մարդիկ էին, և մարդասիրական զգացումէ չա՛տ զուրկ։ Ոակայն միակ յոյս մ՚ունէին, և տասը տարիներէ ի վեր այս յոյսով միայն կ՚ապրէին։ Կը յուսային թէ՝ տիկին Մէրլէի հօրեղբայրն՝ Կասթոն, որ տասը տարի առաջ Ամերիկա գացած էր, անդ պիտի հարստանայ, և ի վերադարձին պիտի օժանդակէ իրենց։

Կասթոն ժամանակ մը փոքրիկ գործառնութիւններով բաղդը փորձելէ ետքը, հարստութիւն ձեռնարկու յուսով Գաղղիայէ գացած հաստատուած էր Ամերիկայի մէջ։ Նամակագրութիւնէ չատ չէր ախորժեր. քանի մը նամակ միայն գրած էր ասոնց. վերջին նամակին վրայ հինգ տարիներ անցած էին. այդ նամակին մէջ ծանուցած էր թէ՝ օր մը չա՛տ հարուստ ըլլալու յոյս ունի, և թէ՝ մտնուազ նպաստ չէ։ Մանաւանդ այս վերջին ծանօթութիւնը ասոնց առաւել գոհունակութեան պատճառ եզաւ. Ասոնք գրեթէ ապահով թիւն ըրած էին խօսակցիլ՝ Ամերիկացին վերադարձէն ետքը իրենց ձեռնտուին վիճակին վրայ։ Օր մը, Բոլին ալ՝ որբուկը այս խօսակցութեան մասնակցեցաւ. Պ. Մէրլէ զանի չարաչար յանդիմանեց և ըսաւ.

— Քեզ ի՞նչ՝ ամերիկացիին վերադարձէն. դուն անոր և ո՛չ մէկ բանը չես։

Խեղճ որբուկը լռեց, և այնուհետեւ բնաւ բերանը չառաւ Կասթոնի անունը։

* * *

Օր մը Պ. Մէրլէի հասաւ նամակ մը՝ որուն թղթատրոշմին վրայ Հավը բառը կը դանուէր։ Պ. Մէրլէի սիրտը ուժգին բաբախեց։ Ձերեկն ճաշի նստելու վրայ էր։ Խորհածը՝ որ տաք տաք սեղանին վրայ դրուած էր, մոռցուած ըլլալով պաղած էր։ Պ. Մէրլէ չափազանց յանդութեամբ կը խայտար՝ զարմանօք պինքը դիտող ընտանեցոյը մէջ։ Աղաղակեց.

—Ահա կուգա՛յ Կասթոն, կուգա՛յ. այս երեկոյ կը հասնի։

Տղայքը՝ առանց լաւ վերահասու ըլլալու՝ կը ծափահարէին. կրտսերագոյնը՝ որ այս իրարանցումին պատճառը չէր կրնար դիտնալ, սկսաւ լալ։ Տիկին Մէրլէ նախ դեղնեցաւ, ապա կարմրեցաւ։ Թոթովեց, և վերջապէս մէկ կողմ քաշուեցաւ ըսելով.

— Ծունկերս կը սկարանան։

Վայրկեան մը եռքը ոտք ելաւ, դէպ ի սենեակները դնաց եւ ուղեց տեսնել նամակը։ Պ. Մէրլէ անհնարին լրջութեամբ կարգաց զայն. հինգ տղայքը բերանաբաց կ՚ունկնդրէին։ Գրուած էր.

— Սիրելի՛ քեռորդիս, ահա կը վերադառնամ Գաղղիա, որովհետեւ չա՛տ հիւանդ եմ. Ամերիկա աւերեց ինծի մարմինս. Փարիզի ծաւախուժքը կը ջնջեմ. երեկոյեան ճիշդ ընթրիքի ատեն քովդ կը գտնուիմ. կը յուսամ թէ ինծի համար աւելորդ անկողին մ՚ունիս։

Նամակին ընթերցումն աւարտելուն պէս՝ տիկին Մէրլէ պոռաց.

— Կարելի՞ է որ անոր համար անկողին չունենանք. . . հիւրասենեակին մէջ անկողին մը կը պահուռտնք։

Հիւրանոց ըսուածը՝ չա՛տ արժանի չէր այս անուան. անդ չատ անգամ քաղցրաւենի ու կարի սպասներ կը գտնուէին. այսու ամենայնիւ՝ տանը լուսադոյն սենեակն էր, և ամերիկացի մօրեղբայրը պիտի կրնար հանդիստ ընել անդ։ Տիկին Մէրլէ յարեց.

— Ուրեմն ա՛յդչափ հիւանդ է։

Աչխատեցաւ՝ քիչ մը սխալը ձեւացընել դէմքը, բայց սրտին խորերը ուրախութեան բուռն ըղդացում մը կը վառէր, զոր ինքն իսկ իսմէ ծածկել կ՚ուզէր։ Եւ այս զգացման պատճառն ուրիշ բան չէր, այլ Կասթոնի հիւանդութեան լուրը։

Կասթոն հասաւ ժամը 6ին ատենները. խակսն ճաշն նստան. ախզանը պատրաստուած էր ուշնական օրերու յատուկ սպասներով. տղայքը խայտացին ընակը կերակուրներ տեսնելով. Կասթոն երբեք ձեռք չէր երկնցուներ կերակուրներուն. խղճալը գիշնած էր. աչքերը մխագնած էին. բոլորը մոլմինը՝ ուժասպառ։

Պ. Մէրլէ բաւ իբրեւ կատակ.

— Ամերիկայի մէջ դրամ շահելն ալեկ է, բայց երբ մարդս այսպէս առողջութիւնը կորնցուցնէ, դրամին հասն ալ չմնար. այնպէս չէ՞։

Պ. Մէրլէ՝ որ մինչեւ նոյն օրը միշտ կատակութեան համար կը դանդաղէր, նոյն օրը ընտանեացը բաղնութեան և կենդանավառութեան համար գոհութեան յայտարարութիւնները ըրաւ։ Ձաչին ժամանակ աղայքն աւելի կերակուր առին։ Պ. Մէրլէ և կինը ախորժակ չունէին՝ սաստիկ յուզուած ըլլալով։ Իսկ Կասթոն քիչ մը կաթ միայն խմեց։ Տիկին Մէրլէ թեթեւ մոռածութեան մէջ կը դանուէր։ Ամերիկացի մօրեղբայրը երբեք չէր խօսեր իւր վիճակին եւ հարստութեան ատիճանին վրայ. հագուստներն ալ մաքուր չէին. արդեօք ճանապարհի հա՞ճատ ըլլալուն համար այնպէս փոշիոտ էին։ Տիկին Մէրլէ սաստիկ հետաքրքրութեամբ մը հարցուց.

— Պ. Կասթո՛ն, անուսրակոյս՝ կայարանին մէջ կահկարասիք ունի՞ք. մեկը ղրկենք բերել տանը։

Պ. Կասթոն պատասխանեց դառնը ժպիտով մը.

— Կահկարասի՞ք . . . քովս ոչինչ չունիմ բերածէս զատ։

Բերածը՝ հին պայուսակ մ՚էր։ Այսու ամենայնիւ՝ տիկինը կը խորհէր թէ՝ Պ. Կասթոն ճանբան ծանրաբեռնիլ չուզելով որշած է՝ փարիզի մէջ դնել իրեն պէտք եղած բաները։

Կասթոն խօսակցութեան առնն չատ քիչ կը խօսէր և սաստիկ կը նեղուէր։ Տղայք չուտ կորուսին ա՛ն հրճուանքն, որ անոր հասնելէն առաջ ունէին. այլ եւս չէին նայեր անոր երեսը, մի առ մի պառկեցան քնացան։ Ամենքը պառկելէ առքը՝ Կասթոն ըսաւ.

— Խե՛ղճ բարեկամներս, չա՛տ պիտի նեղեմ ղձեզ։

Պ. Մէրլէ և կինը պատասխանեցին.

— Ա՛յդպիսի խօսքեր կ՚ըլլա՞ն ընտանեաց մէջ։

— Գուք արդէն բաղնութիւն էք. դէպերին չէ ապրուսալ. նոր բեռ մը պիտի ըլլամ ձեզ։

Այր ու կին մեկմեկու երես նայեցան՝ այս անակնկալ հարուածին բուռն ազդեցութեան ներքեւ. յուզմունքէն կը դողդողային ա նոնց չրթունքը. երկուքն ալ չկրցան պատասխան մը տալ Կասթոնի խօսքերուն։ Հուսկ ուրեմն պատասխանեց Մէրլէ։

— Բայց . . . չոհած դրամ նե՛րդ . . .

— Ոչի՛նչ ունիմ, խե՛ղճ բարեկա՛մս, ոչի՛նչ . . . կորնցուցի բոլոր շահածս. հաղիւ ճանապարհի ծախուցս բաւական դրամ մնացած էր. անով եկայ մինչեւ հոս։

Տիկին Մէրլէ կարծեց թէ՝ ղեռ ի խոր անդունդ մը կը գահավիժի ինքն։ Պ. Մէրլէի աչքերը մթագնեցան։ Ըսաւ.

= Գոնէ լո՛ւր մը ղրկէիր մեզ։

* * *

Ամերիկացի մօրեղբայրն սկսաւ անձուկ կեանք մը վարել տան մէջ։ Խեղճ մարդը ցրտէն կը դողդողար՝ սենեակին մէջ վառարան դրուած չըլլալուն համար, բայց բնաւ չէր դանդաղեր. աղայքը բացէ ի բաց նախատանօք կը վարուէին անոր դէմ. սակայն ծնողքն ո՛ր և է չափ դիմանական բառ մ՚անդամ չէին հաներ իրենց բերնէն. որբուկը՝ Բոլին միայն, որ դիմաց սիրտ մը կը կրէր, անոր դէմ քաղցրութեամբ ու փափկութեամբ կը վարուէր։ Բժիշկն ըսած էր թէ՝ Կասթոն սաստիկ անդարմանելի հիւանդութեան մը ենթակայ եղած է, և չպիտի կրնայ՝ քանի մը ամսէ աւելի ապրիլ։ Պ. Բերլէ և կինը՝ այս նոր դժբաղդութեան վրայ՝ ամէն օր ամէն վայրկեան կը սրանջային. կինը միշտ կըսէր.

— Ա՛յս մարդն անդ Ամերիկայի մէջ չէ՞ր կրնար մեռնիլ։

Հիւանդին վիճակն հետզհետէ կը ծանրանար. տանը մէջ ա՛ոք կանամ կը տանէր անոր, բայց Բոլին միայն. այս օրլորդիկն անոր պաղ սենեակը կը տանէր ձեռագործը, ամերիկացի՛ մօրեղբօր պատմութիւնները կ՚ըսէր, և ան ալ՝ երբ քիչ մը նեւաղէր տաղնապը՝ իւր ամերիկեան կենդանավառութեան վրայ հետաքրքրական պատմութիւնները կ՚արտասանէր փոխադարձաբար։ Բոլին կը տաքցընէր Կասթոնի կամքը. կամքին մէջ շաքար կը դնէր դաղանի, նարինջ կը դնէր կուտար պաղանի, և տիկին Մէրլէ նկատելով անոր այս վարմունքը՝ կը մլմլար.

— Ահա տանք յարմարեցան մկմկու, որովհետեւ երկուքն ալ մկկղմկկէ աւելի ծայլ են։

* * *

Առաւօտ մը մեռեալ գտան Կասթոնը։ Լռիկ ինկիկ աւանդած էր հոգին։ Տիկին Մէրլէ՝ անոր սենեակը մտնելուն պէս՝ սեղանին վրայ տեսաւ պայուսակ մը, որ չա՛տ յայտնի կերպով դրուած էր. խակսն վազեց՝ բացաւ պայուսակը. մէջը կար Պ. Մէրլէի ուղղուած թուղթ մը, որուն վրայ սա՛ բառերը միայն գրուած էին. — «Մեռնելէս անմիջապէս առքը . . . վազցը . . . թիւ . . . պայմանագրութեան նոտարը ան՛ս։»

Կէս ժամ առքը, Պ. Մէրլէ՝ բուռն յուզմամբ դադրելով՝ նոտարին դրասենեակին էր. անդ նոտարը չատ թեմեմ ժպիտով մը կարդաց Կասթոնի կտակագիրը։ Ամերիկացի մօրեղբայրն՝ իւր բոլոր հարստութիւնը, մէկ միլիոն ֆրանքի չափ, կը նուիրեր Բոլինին, որ առանց ա՛ր և է չահու ակնկալութեան, ազնուութեամբ ու գթութարութեամբ խնամ տարաւ իւր հիւանդութեանն առեն, և ըստ ամենայնի արժանի էր վարձատրութեան։

1904

ԸԴԴԱՐՋԱՆ ՕՐԱՑՈՑՑ

Ս. Փ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՀԱՑՈՑ

Առաջիկայ 1904 տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցը հրատարակուելու նախապէս հաստատուած հրահանգին եւ զանազան կողմերէ յայտնուած փափաքներու համաձայն, նախորդ տարիներէն աւելի ճոխ ու չատերը գոհացնող պարունակութեամբ եւ 567 էջերու ընդարձակութեամբ։

Կը բովանդակէ.

1. Բուն օրացոյցը, չարժական տօներ, եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնք, տնտեսական տօնախմբութիւնք ու տուներուն։

2. Օրացոյցի պատմութիւնը (1757—1904) նշանաւոր թուականներ, հին ու նոր ազգային թուականներ եւայլն։

3. Վիճակագրութիւն աշխարհի, տնտեսական եւ ուսումնական տեղեկութիւններ։

4. Վիճակագրութիւն պետութեանց, երէ, մուռք, հետագիծ, թղթատար եւայլն, վերջապէս աշխարհի։

5. Վիճակագրութիւն Օսմ. կայսրութեան, օսմ. ինքնակալք, օսմանեան պաշտօնէութիւնք, օսմ. գաւառներ, հայ պատիճանաւորներ ու հայ պաշտօնեայք։

6. Նաւթարտադրութիւն Հայց, կաթողիկոսութիւն ամենայն Հայոց, Աթոռ Կիլիկիոյ, Աթոռ Աղթամարայ, Աթոռ Երուսաղէմի, Աթոռ Կ. Պոլսոյ, Հայրապետութիւն Հայոց, Պատրիարքարան Հայոց Թուրքիոյ, Ս. Փրկչեան Հիւանդանոց, Թաղօրայք Կ. Պոլսոյ, եկեղեցւոյ մէջ թաղուած տղայոցնք, մանաւանդ թեմեր, տաճկական վիճակներ ըստ վարչական վերջին կարգադրութեան։

7. Վիճակագրութիւն Հայ հասարակական հաստատութեանց, Հայ բողոքական հաստատութեանց եւ Թուրքիոյ միւս հաստատութեանց։

8. Կենսագրութիւն տղայոց նշանաւոր վախճանեալներու (1 յունուար 1901. — տեսլ. վերջ 1903)։

9. Գործառնական - գործածական լուսատար տեղեկութիւնք օսմ. կայսրութեան, գրէտի Լիսնէի, Սկլանիկի դրամատան, Միտիլլի դրամատան եւ պատնազան երկրագործական ընկերութեանց մասին, օսմ. հանրային պարտուց մուծման կայս. Ֆերմանը, պարզ տոկոս, բաղադրեալ տոկոս բաղմաթիւ ցուցակներով մասնաւորապէս պատրաստուած Ցովսէփ Ս. Ֆ. Եուսուֆեանի, զանազան տէրութեանց դրամները Ֆրանքի վրայ վերածուած, հետագիծ եւայլն։

10. Դրական, կեանքի գիրքը (Ո. Ֆ. Պերլիներեանի) էջմիածինն ի Հօրէ, փառք քեզ տէր, Աստուած մեր՝ հայ եւ եւրոպական խաղերով, Աչեր, (Տիկին Զապէլ Աստուր) հայ ու եւրոպական խաղերով։

11. Կ. Պոլսոյ հայ բժիշկները, հայ փաստաբանները, հայ ճարտարապետք ու վիպասէտ ուսուցիչք, Թուրքիոյ հայ թերթերը։

12. Փոխոխութիւնք եւ ուղղութիւնք, Այբուբենական ցուցակ։

Հոդւոյս վերջին, որ Հիւանդութեան պատճառները եւ ընդհանուր հիւանդութեանց դարմանները կը պարունակէ, ամէն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է այն դեղահատիկները, որոնք ամէն ջղային տկարութեան, ուժասպառութեան եւ տկարութեան համար կը ջնջէ եւ անհետ կ՚ընէ ամէն տեսակ անջատուորութեանց հետքերը։ Սրտի եւ երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով նորա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, եւ զգալապէս կենսական զօրութիւնները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ աղդեցութեամբ արտասուքն մեղմելու, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կազեր, դլխի ցաւեր կը վանէ, մարսողութիւնը կը չտիսուրէ, եւ մարմինը մաքրելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ, որ չատ անգամ պատճառ կ՚ըլլան, առողջ՝ ուժեղ եւ բնական դիրքը կը դգենուլ։

Նոյն Ընդարձակ Օրացոյցին մէջ տպուելիք ի վեր պատճ ընդունելութեան համար քաջալերուած՝ ինքն ալ իր կողմէ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ այն կատարեալ հրատարակութիւնն հետապնդելու օգտաշատ եւ չահեկան ընծայ կը յուսայ թէ պատ. հասարակութիւնը այս անդամ եւս դնահատելով անոր կարեւորութիւնը մանաւանդ ի նկատի առնելով դոյացեալ հատորին՝ Հիւանդանոցիս վերաբերեալ պիտի համի պէտք նշանակելի անկից, որ գարձեալ տասը դրուշի կը ծախուի Հիւանդանոցիս դրասենեակը ի Մեծ Նոր խան եւ բոլոր դրավաճառաց քով։

(Կեր)

ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ ՏՊԱԳՐԱՆ

Կ. Պոլիս, Պապը-Ալի ճաստեսի թիւ 5.

ՁՂդուրիւն, մարդուրիւն եւ արագուրիւն ցլանաբանն է Աստուրեան Տպարանին

Աստուրեան Տպարանը կը տպագրէ Բոլորովին ՆՈՐ տառերով Թուրքերէն, Հայերէն, Ֆրանսերէն, Գուանարէն եւ այլ լեզուով գիրքեր, հանդէսներ, լրագրեր եւ տեսարանիներ։

Աստուրեան Տպարանը կը տպագրէ նաեւ վաճառականական հաշուեցոյցներ, նամակագրութիւններ, հասցէներ, հարստանոց հրաւիրագրեր, տոմսեր, այցեքարտեր, մոհաղդեր, եւն. եւն։

Աստուրեան Տպարանը ուղղակի կը թղթակցի գատառներու հետ տպագրական բոլոր գործերու համար, գիրքերու տպագրութեան պրոմոթիւններն ալ Մէարիֆին առնելու պատմանաւ։

Տպարանս դիտող բոլոր յաճախորդք կը յուսանք որ գոհ մնան։

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂՈՒՀԱՏԻԿ ՀՈԼԼՈՒԷՅԻ

Լեարդի, ստամոքսի եւ աղիքներու ամէն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է այն դեղահատիկը եւ ամէն ջղային տկարութեան, ուժասպառութեան եւ տկարութեան համարկ կը ջնջէ եւ անհետ կ՚ընէ ամէն տեսակ անջատուորութեանց հետքերը։ Սրտի եւ երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով նորա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, եւ զգալապէս կենսական զօրութիւնները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ աղդեցութեամբ արտասուքն մեղմելու, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լեցուած կազեր, դլխի ցաւեր կը վանէ, մարսողութիւնը կը չտիսուրէ, եւ մարմինը մաքրելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ, որ չատ անգամ պատճառ կ՚ըլլան, առողջ՝ ուժեղ եւ բնական դիրքը կը դգենուլ։

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼԼՈՒԷՅԻ

Մորթային հիւանդութիւնք եւ վերք բուժելու մասին ունեցած պատմական յատկութեանցը չհաւատարիր բայց նաեւ ուրիշ դեղ մը, հին կամ նոր թուենաեւ վէրքեր, ուռկեք, քաղցկեղ (չիրխինճէչ), սրունքի եւ առնետ վէրքեր կա՛մ բոլորովին կ՚անցնին եւ կա՛մ կը լաւնան. օգտակար է նաեւ հոգ, բուխլ, հաղ, սրտի բաբախման, մանաւանդ յօդացաւ (եղէ) ըստած հիւանդութեան։ Իւր կազդուրիչ եւ դօժաւոր ազդեցութեամբը խոյլ (սքրաման) հիւանդութեան ապահանիչ դօրութիւնը ի՛նչ աստիճան որ ըլլայ՝ կը դիմադրէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եւ դնահատը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամէն դեղավաճառներու քով եւ մանաւանդ պէս պատչէ-Գաղէ թաշ խանի կողմերը Գ. Գասապեանի դեղարանը, թիւ 7 կը ծախուի։

Աւելի առնել ուղղը կը հրաւիրուի առ հեղինակն ոսքթէօռ Հօլլու, ի Լոնտոն Օքսֆօրտ փողց թիւ 533։

ՏՆՕՐԻՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ
Պապը-Ալի ճաստեսի թիւ 52